

ประวัติศาสตร์แห่งความเจ็บปวด: คงอยู่หรือจากไป แบบไหนเจ็บกว่ากัน?

25.07.62

บุญยอภา ศรีศิริรินทร์

ในอดีต มนุษย์เชื่อว่าความเจ็บปวดและโรคร้ายต่างๆเกิดจากการลงทัณฑ์ของเทพเจ้า พวกเขาคงทำบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เหมาะสมจนทำให้เหล่าเทพโกรธกริ้วอย่างแสนสาหัส และราวกับเป็นการน้อมรับความผิดบาปนั้น มนุษย์จึงบัญญัติศัพท์ที่อธิบายถึงความอันเลวร้ายอันแสนสาหัสนั้นจากชื่อของเทพปรณัมกรีก นามว่า Poine (Poena) หรือ เทพีแห่งการลงทัณฑ์ ซึ่งเป็นที่มาของรากศัพท์ว่า pain ที่แปลว่าความเจ็บปวดนั่นเอง

Poena เทพีแห่งการลงทัณฑ์

ในสมัยโบราณ มนุษย์ไม่ได้มีความเข้าใจถึงความเจ็บปวดมากนัก เราเข้าใจมันแต่เพียงเท่าที่ตามองเห็น เช่น อวัยวะขาด หรือเป็นแผล แล้วจึงเจ็บปวด แต่ไม่เข้าใจว่า ความเจ็บปวดนั้นย่อมมีสาเหตุมาจากภายในร่างกายด้วย ในอดีตความเจ็บปวดถูกรักษาเยียวยาด้วยหลากหลายวิธีแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นและวัฒนธรรม บ้างมีการใช้ลูกเขี้ยว หรือ การตีฆ้องระฆังเพื่อใช้เสียงดังกังวานนั้นต่อสู้กับปีศาจร้ายที่สิงอยู่ในร่างกาย และขับไล่ความเจ็บปวดออกไปเพื่อจะทำให้หายป่วย

จากการขุดค้นทางโบราณคดีพบหีวกะโหลกที่ถูกเจาะเป็นรูเล็กๆกว่าร้อยชิ้น ซึ่งคาดว่าน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาโรค (Trepanation) ลักษณะดังกล่าวถูกพบในโครงกระดูกทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่แถบจักรวรรดิ Inca ทางทวีปอเมริกาใต้ ซึ่งแท้จริงแล้วยังมีอีกหลายวัฒนธรรมที่ใช้วิธีดังกล่าวในการบรรเทาความเจ็บปวด [1]

กะโหลกที่ถูกรักษาโรคด้วยการเจาะ (Trepanation) คาดว่ามีชีวิตอยู่ ระหว่าง 400-200 ปีก่อนคริสตกาล ในแถบเปรู นำ
เสียชีวิตที่เขาตายลงภายใน 2 สัปดาห์ถัดมา -- D. KUSHNER ET AL., *WORLD NEUROSURGERY* 114, 245
(2018) (Ref. <https://www.sciencemag.org/news/2018/06/south-america-s-inca-civilization-was-better-skull-surgery-civil-war-doctors>)

ในยุคกรีกโบราณได้มีการพบบันทึกการรักษาของฮิปโปเครติส บิดาแห่งการแพทย์แผนตะวันตกซึ่งกล่าวถึงการใช้เปลือกและใบของ
ต้น willow ในการบรรเทาความปวด และยังให้สตรีเคี้ยวใบของมันเพื่อลดความเจ็บปวดขณะคลอดบุตรด้วย แน่ใจว่ามันได้ผลดี
โดยในปัจจุบันมีการศึกษาพบว่าต้น willow ต้นไม้ในตระกูล salix และมีกรด salicylic เป็นองค์ประกอบซึ่งในปัจจุบันใช้เป็น
ส่วนผสมในยาแอสไพริน นั่นเอง[2]

แม้จะความรู้ทางการแพทย์จะผ่านการลงมือทดลองถูกมามาก แต่พื้นฐานทางการแพทย์แผนโบราณบางอย่างก็ถูกนำมาประยุกต์เข้า
กับการรักษาในปัจจุบันด้วย เช่น ในอดีต แพทย์ชาวอียิปต์จะจับปลาไหลไฟฟ้าจากแม่น้ำไนล์ จากนั้นนำมาวางบนบาดแผลของ
คนไข้เพื่อลดความเจ็บปวดจากโรคไขข้อ (arthritis)[3] ต่อมาในปี 1919 Charles Willie Kent[4] ได้นำหลักการดังกล่าวมาพัฒนา
เป็นวิธีในการลดความเจ็บปวดแบบหนึ่ง เรียกว่า Transcutaneous electrical nerve stimulation, TENS ซึ่งนิยมใช้กันอย่าง
แพร่หลายในปัจจุบัน โดยเฉพาะในกลุ่มคนไข้ที่มีภาวะปวดหลังส่วนล่าง (lower back pain) และ ไขข้อ (arthritis) ด้วย

อีกวิธีหนึ่งคือ การใช้พลาสติกที่พอกด้วยเมล็ดมัสตาร์ดร้อนๆแปะลงบนผิวหนังผู้ป่วยเพื่อลดความเจ็บปวด โดยวิธีนี้ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบันเช่นกัน ภายใต้หลักการที่เรียกว่า “counterstimulation”[5] โดยทางการแพทย์แผนปัจจุบันได้อธิบายว่าเป็นการบรรเทาความเจ็บปวดโดยใช้หลักการเบี่ยงเบนความสนใจ (เช่น การถูนวดบริเวณที่พอกซ้ำเพื่อให้ประสาทสัมผัสมุ่งความสนใจไปที่แรงกดและแรงสัมผัสเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจจากความเจ็บปวดจากบาดแผล)

เมื่อเข้าสู่ยุคกลาง แพทย์เริ่มรู้จักการบรรเทาความเจ็บปวดจากการใช้สมุนไพรหลากหลายชนิด แพทย์ในยุคนี้นิยมการรักษาโดยใช้ยาอย่างมาก โดยมีความเชื่อว่า ยิ่งใช้ยามากเท่าไร ก็ยิ่งดีเท่านั้น และหนึ่งในความนิยมของตำรับยาในยุคนี้ ได้แก่

“Theriac” (ภาษากรีก แปลว่า สัตว์ป่า) แต่เดิมเชื่อว่าเป็นยาชนิด antidotes ที่ใช้สำหรับแก้พิษงู ที่มีส่วนผสมของน้ำผึ้งเป็นพื้นฐาน ยาตำรับดังกล่าวมีการใช้มาอย่างต่อเนื่องยาวนานและมีการเพิ่มส่วนผสมเข้าไปในตำรับยานี้มากขึ้นเรื่อยๆ โดยรวมแล้วมากมายกว่า 100 ชนิด[6] และเป็นที่ยอมรับใช้อย่างกว้างขวางกับเป็นยาครอบจักรวาลจวบจนกระทั่งยุค Renaissance ในขณะที่ทางฝั่งยุโรปเองก็มักใช้สมุนไพรสำหรับปรุงยาเช่นกันร่วมกับการปลูกเสกคาถาอาคม โดยพบว่าสมุนไพรที่ใช้มีส่วนประกอบของฝิ่นทำให้คนไข้อยู่ในภาวะมึนงง ล่องลอย เหมือนกึ่งหลับกึ่งตื่น จึงช่วยบรรเทาความเจ็บปวดได้นั่นเอง นอกจากการใช้พืชสมุนไพรแล้วยังมีการใช้ธาตุวัตถุในการปรุงยาร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นทองคำ งาช้าง หรือแม้กระทั่ง เขาของม้ายูนีคอร์น! ในช่วงต้น ศต.19 ยังพบบันทึกว่า แพทย์บางรายมีการการฉีดเกลือทอง (Gold Salts) เข้าไปในแขนขาของคนไข้เพื่อลดความเจ็บปวดจากไขข้ออักเสบ (Rheumatoid Arthritis) นานนับศตวรรษเลยทีเดียว

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:An_apothecary_publically_preparing_the_drug_theriac,_under_t_Wellcome_V0010760.jpg

เมื่อโลกเข้าสู่ศตวรรษที่ 19 แพทย์จึงเริ่มรู้จักบรรเทาความเจ็บปวดโดยการใช้ยาสลบ (anesthesia) ในระหว่างการผ่าตัด ซึ่งก่อนหน้านี้ หมอและหมอพื้นจะมีวิธีที่ดีที่สุดของการทำให้คนไข้สลบ เช่น ในอิตาลี มีบันทึกถึงการใช้น้ำมันขนาดใหญ่ครอบไว้บนศีรษะคนไข้ จากนั้นใช้ก้อนตอกลงไปบนขมจนกระทั่งคนไข้สลบไปแล้วค่อยเริ่มทำการผ่าตัดให้เสร็จเร็วที่สุด (ก่อนที่คนไข้จะฟื้น) [7] เป็นต้น มีบันทึกถึง Queen Victoria แห่งราชวงศ์อังกฤษว่าเป็นผู้ป่วยรายแรกในประวัติศาสตร์ที่ได้ตัดสินใจใช้ยาสลบ chloroform ระหว่างที่เธอคลอดบุตรรายที่ 8 (หลังจากที่เธอต้องทนทุกข์ทรมานจากการคลอดบุตรมาแล้วถึง 7 คน) นับว่าเธอเป็นสตรีที่ทันสมัยที่สุดในยุคนั้นเลยก็ว่าได้[8]

ภายหลัง เมื่อโลกเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ เริ่มมีการวางขายสินค้าที่อ้างว่าช่วยลดความเจ็บปวดได้ (แม้เพียงชั่วคราว) มากมาย ซึ่งล้วนประกอบจาก ผีน แอลกอฮอล์ และโคเคน เช่น ในปี 1886 Coca-Cola กลายเป็นสินค้าบุกเบิกที่วางขายโดยทำการตลาดว่าเพื่อการรักษา-เยียวยาทุกโรค ไม่ว่าจะเป็น ไมเกรน หรือซีเมสตรา[9] ซึ่งแน่นอนว่าน้ำคำดังกล่าวมีส่วนประกอบของโคเคนนั่นเอง (แม้ว่าจะถูกสั่งยกเลิกไปแล้วใน ค.ศ. 1903)

เราจะเห็นได้ว่ามนุษย์มีการต่อสู้และพยายามเอาชนะกับความเจ็บปวดมาอย่างยาวนาน แม้ในปัจจุบัน การแพทย์สมัยใหม่ได้เข้าใจกลไกและวิธีรับมือกับความเจ็บปวดมากขึ้นโดยเชื่อว่า ความเจ็บปวดนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1. ความเจ็บปวดที่เกิดจากการปรับตัวของร่างกายเอง เพื่อจะปกป้องร่างกายจากอันตรายที่มาเยือน เช่น การถูกมีดบาด น้ำร้อนลวก รวมถึงการปวดตำแหน่งอื่นๆเช่น กล้ามเนื้อ และการปวดจากอวัยวะภายในซึ่งถูกกระตุ้นเนื่องจากขาดเลือด เช่นการเจ็บหน้าอกเนื่องจากหัวใจขาดเลือด และการปวดจากการอักเสบของร่างกาย 2. การปวดจากการมีพยาธิสภาพจากประสาทรับความรู้สึกเอง เช่น พาร์กินสัน งูสวัด เป็นต้น

องค์ความรู้สมัยใหม่ ทำให้เราตระหนักได้ดีว่าความเจ็บปวดนั้นเป็นกลไกสำคัญของร่างกาย เป็นเหมือนสัญญาณเตือนภัยส่วนตัวที่คอยส่งสัญญาณให้เจ้าของร่างกายรับรู้ล่วงหน้าถึงความผิดปกติที่กำลังเกิดขึ้น และมันยอมทำงานจบจนวันสุดท้ายของชีวิตในผู้ป่วยระยะท้าย ผู้ป่วยจะเริ่มกินอาหารไม่ได้ ดื่มน้ำไม่ได้ และร่างกายจะสั่นลมไปเอง แต่ในปัจจุบันการแพทย์มีเครื่องมือที่ช่วยเอาชนะสิ่งเหล่านี้เพื่อยื้อชีวิตผู้ป่วย

หากกินไม่ได้ เทคโนโลยีจะช่วยให้ผู้ป่วยกินอาหารได้โดยการสอดท่ออาหารทางจมูก เมื่อกลไกการทำลายตัวเองของธรรมชาติถูกรบกวน แม้ว่าผู้ป่วยยังคงหายใจ แต่ความเจ็บปวดยิ่งทวีคูณ เนื่องจากการรับรู้ความเจ็บปวดเกิดจากการทำงานของสมองและจะส่งสัญญาณขึ้นหากอวัยวะต่างๆในร่างกายเริ่มใช้การไม่ได้ สมองจะรับรู้ความเจ็บปวดนั้นมากขึ้นเรื่อยๆ สร้างความทุกข์ทรมานทั้งแก่ผู้ป่วยและญาติเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบัน เมื่อมีเทคโนโลยีเข้ามาแทรกแซง การยื้อชีวิต หรือปล่อยให้เสียชีวิตตามธรรมชาติย่อมเป็นเรื่องที่ญาติและตัวผู้ป่วยเองตัดสินใจลำบาก แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือการยอมรับความจริงและทลายกำแพงต้องห้ามของการพูดคุยเรื่องความตาย ของญาติและผู้ป่วยเสียตั้งแต่เนิ่นๆเพื่อให้พร้อมกับสถานการณ์ข้างหน้าที่เราต้องเผชิญไม่ช้าก็เร็ว.

เอกสารอ้างอิง

1. <https://www.sciencemag.org/news/2018/06/south-america-s-inca-civilization-was-better-skull-surgery-civil-war-doctors>
2. <https://www.pharmaceutical-journal.com/news-and-analysis/infographics/a-history-of-aspirin/20066661.article?firstPass=false>
3. <https://www.targethealth.com/post/pain-management-in-ancient-cultures>
4. <https://www.nyspineandwellness.com/documents/historyofpain.pdf>
5. Sinclair, Marybetts (2007). *Modern Hydrotherapy for the Massage Therapist*. Lippincott Williams & Wilkins. p. 101.
6. <https://www.historyonthenet.com/theriac-historys-amazing-wonder-drug>

7. <https://abcnews.go.com/Health/PainManagement/story?id=731553&page=1>
8. <http://broughttolife.sciencemuseum.org.uk/broughttolife/people/queenvictoria>
[a](#)
9. <https://clickamericana.com/topics/food-drink/cocaine-laced-coca-cola-introduced-1886>